

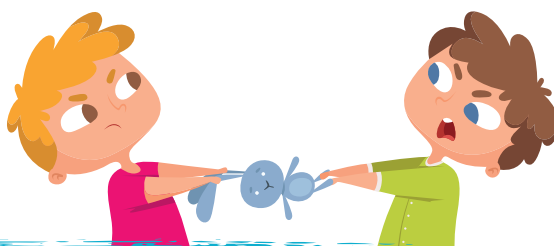
12 картка

Уміння вирішувати конфлікти

Конфлікти між дітьми — це нормальна частина життя в колективі. Вони виникають через іграшки, ролі, бажання бути першими. Але важливо не уникати конфліктів, а навчити дитину реагувати на них спокійно, без крику й образ. Тоді діти будуть учитися домовлятися, взаємодіяти з іншими, менше сваритися, розвиватимуть емоційну зрілість.

Діти ще тільки вчаться розуміти свої емоції й пояснювати, чого хочуть. Їм важко побачити ситуацію очима іншого. Вони не мають досвіду знаходити спільні рішення, тому роль дорослих — допомогти отримати ці навички. Якщо не навчати дитину взаємодіяти в конфлікті, вона може або замкнутися, або вирішувати все силою.

Вирішення конфлікту — це не “перемога”, а порозуміння. Саме через підтримку, приклад і щоденну практику ми можемо закласти цю культуру взаємодії в дитячому садку.

Впродовж тижня розвиватимемо такі компетентності:

Цінності	Ставлення	Уміння	Знання та критичне розуміння
Визнання цінності демократії, повага до людської гідності та прав людини	Повага Відповідальність Впевненість у собі Прийняття невизначеності та неоднозначності	Уміння слухати та спостерігати Емпатія Гнучкість та вміння адаптуватися Мовні, комунікативні вміння та багатомовність Уміння співпрацювати Уміння вирішувати конфлікти	Знання самого себе та критична самооцінка

[“Рамка компетентностей для культури демократії”](#)

Завдання для вихователя

- Формувати в дітей розуміння поняття “конфлікт” та “суперечка”
- Учити дітей вирішувати конфлікт не силою, а словами, пояснюючи свою позицію
- Навчати дітей словесним формулам, що дозволяють конструктивно вирішувати конфлікти
- Учити з повагою до себе та інших вирішувати конфлікти

Очікувані навчальні результати

- Висловлює думку, що до всіх людей треба ставитися однаково та неупереджено, відповідно до правил і законів
- Дає можливість іншим висловлювати свою думку
- Уважно прислухається до різних думок
- Визнає відповідальність за свою поведінку
- Демонструє впевненість у тому, що може розв'язати більшість проблем, якщо докладе до цього необхідних зусиль
- Демонструє здатність зрозуміти, що думають інші люди в конкретній ситуації
- Може змінювати свої рішення, якщо їх наслідки вимагають цього
- Ставить такі запитання, що вказують на розуміння позицій інших людей
- Ділиться власними ідеями та ресурсами з іншими
- Може заохочувати активно слухати та відкрито дискутувати, визнаючи це за засоби вирішення конфлікту
- Може описати власні цінності та переконання

Необхідні матеріали: картинки-перевертні (1 і 2), будь-які матеріали для будівництва мостів (листи кольорового паперу, стільці, недовгі мотузочки тощо), нитки, ватман для колажу, піктограми з емоціями.

Крок 1. ЗУСТРІЧ У КОЛІ (20 хв.)

Мета: створити атмосферу, щоб діти почувалися комфортно, налаштувалися на спілкування, мали можливість фантазувати й обирати. Заохочуйте кожну відповідь.

1. Попросіть дітей сісти в коло. Запитайте з ким вони спілкуються щодня? Діти по колу називають усіх, кого згадають, і загинають пальчики. Після завершення кола попросіть дітей показати скільки пальців вони загнули, щоб усім було добре видно.

Підсумуйте, як багато людей, з якими вони щодня спілкуються. Спілкуватися зазвичай приємно, цікаво й корисно, бо ми можемо дізнатися багато нового від інших людей, відчути задоволення від обміну думками й новинами. Але інколи між людьми виникають суперечки, конфлікти. Це коли люди не можуть дійти згоди. Запитайте дітей, чи був у них досвід, коли вони з кимось посварилися? Повідомте, що сьогодні ми поговоримо, чому так трапляється.

2. По черзі покажіть дітям картинки-перевертні і запропонуйте сказати, що вони бачать на малюнку (1 малюнок: заєць-качка, 2 малюнок: ваза-двоє людей)? Якщо діти не відразу побачать обидва зображення, зробіть паузу, щоб вони могли зосередитися і роздивитися. Зробіть підсумок про те, що ми всі дивилися на один малюнок, але помічали різні зображення. Люди по-різному можуть дивитися на ті самі речі, по-різному їх сприймати, думати та діяти. Це може призводити до суперечок, а інколи — до конфліктів. Не обов'язково при цьому хтось винний.

Обговорення історії в колі (20 хв.)

Кирило і Тарас посварилися й побігли скаржитися виховательці. Кирило каже: “Тарас не дає мені катати машинку!” Тарас у відповідь: “А Кирило забрав у мене вантажівку!” Вихователька запропонувала: “Давайте кожен з вас розкаже, що трапилось, з самого початку”. Вона уважно вислухала обох і запитала Кирила: “Як би ти хотів, щоб було?”. Потім звернулася до Тараса: “А ти як думаєш, як було б краще зробити?”.

Послухавши обох дітей, вихователька сказала: “Мені здається, ви просто не чули один одного. Тепер ви знаєте, як хто хоче гратися. Спробуйте так і зробити”. Хлопці зрозуміли, що в них були різні бажання: Кирило хотів катати спортивну машинку на швидкості, а Тарас — будувати гараж для вантажівок. Вони домовились, як гратися разом і не сваритися.

Запитайте дітей та обговоріть:

- Про що запитала вихователька в хлопців? Яку пораду вона їм дала?
- Як би ви діяли на місці хлопців?
- Чи траплялися з вами ситуації, коли доводилося миритися з друзями після сварки чи суперечки? Що ви відчували в той момент? Що допомогло вирішити конфлікт?

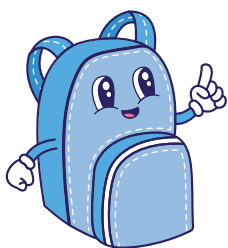
Підсумуйте, що суперечки — це нормальне явище, вони іноді трапляються з кожною людиною. Часто ми не можемо цього передбачити чи уникнути. Але конфлікт можна вирішити мирним шляхом. Для цього треба навчитися вгамовувати емоції й домовлятися.

Щоб угамувати емоції і витримати паузу, можемо навчитися дихати в такий спосіб:

Техніка глибокого дихання за допомогою долоні.

Формулюємо **“Правила в наплічник”** разом з дітьми:

- Суперечки і конфлікти трапляються в житті кожної людини, треба навчитися вирішувати їх мирно.
- Важливо навчитися говорити про свої потреби і домовлятися, якщо виникає суперечка.
- Коли вирують емоції в конфлікті, треба “взяти паузу” - подихати і подумати що я хочу/можу зробити, перш ніж перейти до дій.
- Якщо трапився конфлікт з кимось, треба запитати: «Що сталося?», «А як би ти хотів/-ла, щоб було?» і разом знайти рішення.

Крок 2. **ГРА НА ВИБІР** (15 хв.)

“Стоп-машина”

1. Запропонуйте дітям переміститися у вільну частину кімнати. Попросіть пригадати будь-яку конфліктну ситуацію чи суперечку, яка з ними траплялася. Попросіть кількох дітей поділитися, що вони при цьому відчували? Поясніть, що в конфлікті ми завжди відчуваємо сильні емоції, а зараз будемо вчитися їх приборкувати, щоб вони нами не керували. Для цього нам треба навчитися зупинятися і глибоко дихати, щоб заспокоїтися. Коли ми спокійні, ми краще думаємо.
2. Запропонуйте дітям уявити себе водіями власних автомобілів. По сигналу «Рух-машина» вони рухаються в довільному порядку. За сигналом «Стоп-машина» потрібно завмерти, зробити глибокий вдих-видих, продовжувати дихати поки ведучий не дасть команду: «Рух-машина». Спершу потренуйтеся чи всім зрозуміло і чи все вдається. Потім пограйте декілька разів. За бажанням діти можуть по черзі виконувати роль ведучого.
3. Поступово ускладнюйте гру. Запропонуйте дітям об'єднатися в пари і продовжити гру. Далі — спробувати пограти в трійках. Рухатися або завмирати повинні всі діти в парі чи трійці водночас.

Запитайте дітей та обговоріть:

- Як ви себе почуваєте після гри? Які ваші емоції?
- Коли вам легше реагувати на сигнал “Стоп-машина” — тоді, коли ви самі керуєте машиною, чи коли в парі або в трійці?
- Як ви вирішували, в який бік рухатися? Чи виникали суперечки або непорозуміння? Що ви тоді відчували? Що допомагало прийняти спільне рішення?

Підсумуйте, що ми маємо розуміти власні емоції, вчитися давати раду своїм емоціям. На емоції інших нам вплинути складніше. Натомість ми можемо навчитися розпізнавати, приймати і розуміти емоції інших людей.

Запропонуйте дітям ввести правило **“Стоп”** (рука перед собою), яке допомагає зупинити небажану поведінку іншої дитини (наприклад: “Стоп, мене це ображає”, “Стоп, мені боляче”, “Стоп, мені це не подобається” та ін.).

Якщо дитина випадково когось образила або скривдила, треба попросити вибачення “Ой, вибач. Я випадково кинула в тебе піском. З тобою все добре чи я можу допомогти?” Важливо навчитися пояснювати свою позицію або дії, питати: “Як ти хочеш, щоб було?”, говорити про свої бажання: “А я хотів м’ячем покидати...”.

Заохочуйте дітей вирішувати конфлікти самостійно, без залучення дорослих. Спостерігайте за дітьми і хваліть, коли їм вдається знайти рішення: “Молодці, ви домовилися, як гратися іграшкою разом”, “Дякую, що одразу попросила вибачення, коли ненароком штовхнула Олю”

Гра “Як дати раду?”

Зачитайте дітям кілька ситуацій та запропонуйте пошукати способи вирішення конфліктів. Оберіть 1-2 ситуації з запропонованих на один раз, щоб не перевтомлювати дітей.

Ситуація 1. Максим малював, а Маринка підійшла і щось домалювала на його аркуші без дозволу.

Запитайте дітей та обговоріть:

- ▶ Як відчувається Максим?
- ▶ Як могла б вчинити Маринка?
- ▶ Які є способи долучитися до чужої гри чи творчості?

Пропозиція: створити спільний “малюнок дружби”, але з попередньою домовленістю.

Ситуація 3. Дмитрик не хоче пускати Іванка до гри, каже: “Ти нам не потрібен”.

Запитайте дітей та обговоріть:

- ▶ Як відчувається Іванко?
- ▶ Як можна домовитися, щоб усім знайшлося місце у грі?

Пропозиція: створити разом з дітьми правило групи “В наших іграх є місце для кожного і кожної”.

Ситуація 2. Діти грають у лікарню. Настя взяла халат лікаря й іграшковий стетоскоп, але Кирило теж дуже хоче бути лікарем.

Запитайте дітей та обговоріть:

- ▶ Що відчуває Кирило?
- ▶ Як можна поділити ролі?
- ▶ Чи можна домовитися про зміну ролей у грі?

Пропозиція: погратися в лікарню, де кожна дитина може спробувати себе в різних ролях.

Ситуація 4. Під час гри Саша випадково штовхнула Марка. Хлопчику було боляче, він заплакав і образився.

Запитайте дітей та обговоріть:

- ▶ Що сталося між дітьми?
- ▶ Що могла б сказати Саша, щоб усе налагодити?
- ▶ Які дії допомагають, коли когось образили?

Пропозиція: коли трапляються такі ситуації, треба сказати, що це випадково й попросити вибачення.

Можна запропонувати обійнятися, якщо інша дитина погодиться.

Крок 3. ОРГАНІЗОВАНА ДІЯЛЬНІСТЬ У ГРУПАХ (20 хв.)

Гра “Будуємо місток дружби”

Підготуйте кілька комплектів “будівельних матеріалів” (деталі конструктора, кубики, гімнастичні палки, кольорові аркуші паперу тощо).

Об’єднайте дітей у групи по 5-6 осіб і запропонуйте кожній групі збудувати місток між двома стільчиками з наданих матеріалів. Діти самі обирають, які матеріали використовувати, щоб місток вийшов міцним і надійним.

Перевірте разом міцність конструкції: по готовому містку повинна проїхати іграшкова машинка від одного стільця до іншого.

Запитайте дітей та обговоріть:

- Як ви почувалися, коли обирали матеріали й будували місток?
- Чи виникали у вас суперечки і як ви домовлялися?
- Як ви погоджували різні ідеї й знаходили спільні рішення?
- Що допомогло вам разом збудувати міст?
- Що вам вдалося добре, а з чим були труднощі?

Рекомендації та додаткові ресурси на тиждень

1 Упродовж тижня знайдіть час, щоб поговорити з кожною дитиною про вміння вирішувати конфлікти.

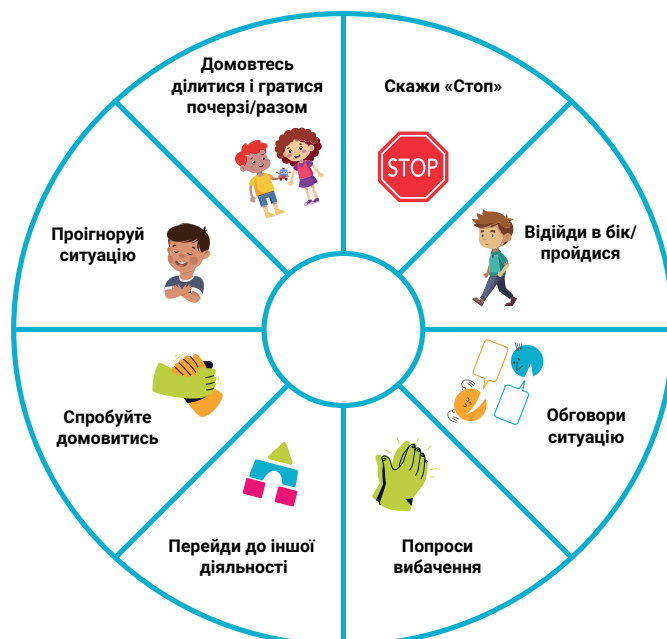
Важливо говорити з деякими дітьми наодинці про те, як можна зупинити сварку. Навчіть дітей робити «стоп-крок» у конфлікті. Поясніть, що коли не виходить помиритися і злість переповнює, треба сказати собі «Стоп» та відійти в сторону. Можна уявити, що в руці з’явилася пухнаста кульбабка (великий палець руки — це кульбабка). Подмухати на уявну кульбабку так сильно, щоб її пухнасте насіння розлетілося.

Запитання до дітей протягом тижня: Чи використовував/ла пораду? У якому випадку, як це було? Чи вдалося зупинити суперечку?

Розгляньте та обговоріть з дітьми плакат “Як я можу діяти?”. Заохочуйте дітей застосовувати ці підказки у випадках, коли виникають суперечки між ними.

Як я можу діяти?

Якщо в тебе виникло непорозуміння чи конфлікт, спробуй обрати 2-3 із запропонованих дій.

2 **Давайте дітям прості завдання, які допоможуть їм вчитися вирішувати конфлікти.**

- ▶ Практикуйте з дітьми дотримання правила «Стоп».
- ▶ За потреби практикуйте використання [мирилок](#), але після належного обговорення сторонами та вирішення конфлікту.

3 **Заохочуйте дітей до спільної діяльності та обговорення.**

Мобільний колаж “Дружній автобус”. Цю вправу можна провести за один раз або повертатися до “автобуса” протягом усього тижня.

Запропонуйте кожній дитині намалювати свій портрет на картоні.

Сконструуйте та розфарбуйте з дітьми автобус (або потяг, корабель, літак — будь-який вид транспорту), де портрети дітей є віконцями транспорту. Це може бути великий аркуш паперу у формі автобуса, де намальовані віконечка. Нехай діти домовляться, у якому віконечку буде «їхати» кожен портрет, хто буде пасажиром, а хто — водієм автобуса (чий портрет буде у кабіні водія). Можемо запропонувати дітям щодня змінювати ролі та розташування «пасажирів» у віконечках.

Плануйте з дітьми та обговорюйте зміни, які відбуваються на мобільному колажі.

У разі суперечок нагадуйте дітям про способи вирішення конфліктів. Наприклад, пригадайте “Правила в наплічник”. Хваліть дітей за злагодженість взаємодії та вирішення конфліктів.

Запитайте дітей та обговоріть:

- ▶ Як вам вдалося домовитись про розташування портретів у віконечках?
- ▶ Що допомагало вам дійти до спільного рішення?
- ▶ Як іще можна домовитися?

Послухайте та обговоріть з дітьми аудіоказку Акселя Шеффлера [“Шусть і Шуня — спритний самокат”](#) або [“Шусть і Шуня — приятний равлик”](#).

4 **Залучайте до активностей інших дорослих та батьків**

- ▶ Запропонуйте дітям подивитися разом з батьками [мультфільм](#) та обговорити його, поділитися враженнями.
- ▶ Запропонуйте батькам переглянути відео норвезьких експерток дошкілля [“Розвиток соціальної компетентності та самозарадності в норвезькому дитячому садку”](#), де не лише пояснюють особливості конфліктів між дітьми, а й дають практичні поради, як допомогти дитині впоратися з ними.

